

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного
факультету

Юрій Бідзіля
30 » *серпня*

Юрій БІДЗІЛЯ

2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітня програма	Українська мова і література. Зарубіжна література
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія української літературної мови» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка** спеціальності **014 Середня освіта** предметної спеціальності **014.01 Середня освіта (Українська мова і література)** освітньої програми «Українська мова і література. Зарубіжна література».

Розробник: *Папіш Віталія Андріївна*, доктор філологічних наук, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні **кафедри української мови**.

Протокол № 12 від 26 червня 2023 року

Завідувач кафедри Наталія ВЕНЖИНОВИЧ

Схвалено науково-методичною комісією **філологічного факультету**.

Протокол № 8 від 29 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії Василь ШАРКАНЬ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	4-й	4-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	7-й	8-й
	Лекції:	
	24 год	10 год
	Практичні (семінарські)	
	20 год	2 год
	Лабораторні:	
	-	
Вид підсумкового контролю: екзамен	Самостійна робота:	
Форма підсумкового контролю: усна	46 год	78 год

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни «Історія української літературної мови» – допомогти здобувачам поглибити знання про історичний розвиток української літературної мови від найдавніших часів і до сучасності, ознайомити майбутніх учителів про можливість використати набуті знання на уроках української мови в ЗЗСО.

Відповідно до освітньої програми «Українська мова і література. Зарубіжна література», вивчення цієї дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) здатність вирішувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, психології, теорії та методики навчання й характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти **(ІК)**;

2) здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя **(ЗК 2)**;

3) здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями **(ЗК 3)**;

4) здатність до формування в здобувачів освіти ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків **(ФК 1)**;

5) здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови і літератури, зарубіжної літератури, у практиці навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти **(ПК 1)**;

б) здатність використовувати сучасні наукові методи філологічних досліджень, добирати, аналізувати, систематизувати й синтезувати фактичний лінгвістичний, літературний матеріал; узагальнювати підсумки виконаного дослідження та формулювати його новизну; оформляти згідно із сучасними вимогами та репрезентувати результати наукового дослідження в усній чи письмовій формі, послуговуючись відповідним термінологічним апаратом (ПК 8).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Історія української літературної мови» є опанування таких навчальних дисциплін (ОП):

ОК 1 «Історія та культура України»

4. ОЧІКУВАНІ ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Українська мова і література. Зарубіжна література», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
<i>Знає</i> основні історичні етапи розвитку предметної галузі.	РН 1
<i>Уміє оперувати</i> базовими категоріями та поняттями спеціальності.	РН 5
<i>Пояснює</i> особливості розвитку української мови і літератури, зарубіжної літератури, специфіку перебігу літературного процесу в Україні в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою; <i>порівнює</i> мовні й літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.	РН 14
<i>Уміє</i> працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію, комп'ютерні технології.	РН 17

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Історія української літературної мови»:

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Здобувач вищої освіти знає основні історичні етапи розвитку історії української літературної мови.	РН 1
Здобувач вищої освіти володіє основними поняттями спеціальності; уміє застосовувати в практичній діяльності різні методи і методи збору та аналізу матеріалу; зможе піднести загальну мовну культуру майбутніх учнів на ґрунті глибшого осмислення ними орфоепічних, лексичних, граматичних норм української літературної мови у	РН 5

зівставленні з мовними явищами минулих епох	
Здобувач вищої освіти на основі фонетичних, морфологічних, лексичних, синтаксичних ознак уміє визначати приблизно роки написання давніх пам'яток; може читати стародавні тексти; пояснює особливості розвитку української мови і літератури, зарубіжної літератури, специфіку перебігу літературного процесу в Україні в культурному контексті; порівнює твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою; мовні й літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності; уміє застосовувати в практичній діяльності набуті знання.	РН 14
Здобувач вищої освіти обізнаний з теоретичними та науково-методичними джерелами, уміє знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію, комп'ютерні технології.	РН 17

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни «Історія української літературної мови» є: екзамен, модульна контрольна, оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, письмові роботи, виконання тестових завдань на сайті електронного навчання; робота з підручниками, науковими джерелами; виконання індивідуальних завдань тощо.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усна або письмова з такими видами: групове та індивідуальне опитування, контрольна (самостійна) робота, виконання практичних завдань та вправ, робота (тестування) на сайті електронного навчання.

Форма модульного контролю: письмова (тести, відповідь на теоретичні питання, виконання практичних завдань).

Форма підсумкового семестрового контролю: екзамен.

Методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- словесні методи навчання: розповідь, бесіда, лекція; наочні: ілюстрація, демонстрація; практичні: вправи, анкетування тощо;
- за логікою передачі і сприймання навчальної інформації (індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні);
- за ступенем самостійності мислення здобувачів при засвоєнні знань (репродуктивні, пошукові, дослідницькі) та ін.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усні відповіді, тестування та письмові домашні, самостійні роботи на практичних заняттях.

Форма модульного контролю: підсумковий тематичний контроль через виконання письмової контрольної роботи; проміжний атестаційний контроль, поточний контроль за виконанням індивідуальних робіт, винесених для самостійного опрацювання.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік у формі поєднання усної і писемної відповіді.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4		
10	10	10	20	50	100

T1, T2 ... – теми змістових модулів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		
10	5	10	5	5	5	5	5	50	100

T6, T7 ... – теми змістових модулів.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	5	20	9	30
Підготовка реферату	2	20	1	10
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	10	2	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом	7	100	12	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи. Оцінка відмінно (А) виставляється, коли здобувач дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання здобувач застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою. Оцінка добре (В) виставляється здобувачеві, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань здобувач застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою. Оцінка добре (С)

виставляється здобувачеві, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено відповідно до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності. Оцінка задовільно (D) виставляється, коли здобувач вищої освіти розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань здобувач припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння програмного матеріалу. Оцінка задовільно (E) виставляється, коли здобувач неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань здобувач припускається значних помилок, а виконання завдань викликає в нього значні труднощі. Оцінка незадовільно (FX) виставляється здобувачеві, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий здобувач виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні. Оцінка незадовільно (F) виставляється здобувачеві, який не виконав навчальну програму або якийсь серйозний елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий здобувач не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні. За результатами контролю знань здобувачів дозволяється виставлення екзаменаційної оцінки (без підсумкового іспиту) – «відмінно», «добре», та «задовільно». Здобувач вищої освіти має право підвищити оцінку, складаючи іспит.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульний контроль є необхідним елементом модульно-рейтингової технології навчального процесу. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни **«Історія української літературної мови»** проводиться двічі на семестр згідно з розкладом модульних контролів, визначених навчальною частиною в межах годин, відведених на практичні заняття. До модульної контрольної роботи допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали всі види практичних завдань. До початку модульної контрольної роботи здобувачі повинні мати поточні підсумкові бали за практичні заняття та самостійну роботу. Максимальна кількість балів, одержаних під час контрольної роботи, становить 50 (для 1-го модульного контролю) і 50 балів (для 2-го модульного контролю).

Вид діяльності	Модульна контрольна робота 1	Модульна контрольна робота 2
----------------	------------------------------	------------------------------

здобувача вищої освіти	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Тести	30	30	30	30
Теоретичні питання	1	5	1	5
Практичне завдання	3	15	3	15
Разом		50		50

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Шкала ECTS	Диференційована шкала	Недиференційована шкала	Мінімальний бал – максимальний бал
A	Відмінно	Зараховано	90–100
B	Добре		82–89
C	Добре		74–81
D	Задовільно		64–73
E	Задовільно		60–63
FX	Незадовільно	Не зараховано	35–59
F	Незадовільно		0–34

За результатами модульного контролю визначається підсумкова рейтингова оцінка. Оцінка за залік визначається залежно від рейтингового балу. Загальна кількість балів, яку може здобути здобувач, – 100 балів. Вони досягаються шляхом сумування результатів оцінок за всі види робіт.

Оцінку «**відмінно**» (**90–100 балів, A**) заслуговує здобувач, який усебічно, системно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях; засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу.

Оцінку «**добре**» (**82–89 балів, B**) заслуговує здобувач, який повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу.

Оцінку «**добре**» (**74–81 бал, C**) заслуговує здобувач, який у загальному роботу виконав, але відповідає на заліку з певною кількістю помилок; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою.

Оцінку «**задовільно**» (**64–73 бали, D**) заслуговує здобувач, який знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його в майбутній професії; виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; допускає на

заняттях чи заліку помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

Оцінку «задовільно» (60–63 бали, E) заслуговує здобувач, який володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання й використання його в майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

Оцінка «незадовільно» (35–59 балів, FX) виставляється здобувачеві, який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

Оцінку «незадовільно» (0–34 бали, F) виставляється здобувачеві, який володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення цієї дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

До складання іспиту допускаються здобувачі вищої освіти, у яких підсумкова модульна оцінка за семестр становить не менше 35 балів і яким зараховано всі види робіт за цей семестр.

Здобувач вищої освіти, підсумкова рейтингова оцінка якого складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний покращити її до початку підсумкового семестрового контролю під час чергування викладачів на кафедрі у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету. Інакше здобувач не допускається до складання заліку і в нього виникає академічна заборгованість.

Екзамен із навчальної дисципліни здобувач вищої освіти може не складати, якщо він успішно пройшов усі модульні контролю та його влаштовує підсумкова модульна оцінка. Здобувачі вищої освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить від 35 до 59, екзамен складають обов'язково. Здобувач освіти може підвищити на заліку рейтинговий бал, при цьому, за результатами складання екзамену оцінка не може бути менша за підсумкову оцінку, яку він отримав за результатами модульних контролів.

Екзамен проходить в усній формі. На екзамен виносяться теоретичні, практичні завдання в обсязі навчального матеріалу. Оцінювання результатів навчання на заліку здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за залік заноситься у відомість обліку успішності.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни.

Навчальна дисципліна «Історія української літературної мови» розрахована на один семестр навчання та передбачає комплексне вивчення вирішальних етапів становлення української мови, основні напрямки формування загальної теорії мови, основні поняття та моделі комунікації. Ознайомлює здобувачів із змістом основних принципів історії та теорії мови як теоретичного підґрунтя в практичній діяльності філолога. Дисципліна складається з кількох змістових блоків, які орієнтують майбутніх фахівців уміти застосовувати здобуті знання в науковій практиці, зокрема обов'язково передбачені такі основні тематичні компоненти: 1) періодизація української літературної мови; 2) етапи розвитку і становлення української літературної мови; 3) роль відомих діячів у розвитку мови; 4) вплив державної політики на розвиток мови; 5) державність української мови.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вступ. Періодизація історії української літературної мови. Староукраїнська літературна мова IX – початку XIV століття.

Тема 1. Вступ. Періодизація історії української літературної мови.

Предмет, завдання і значення курсу історії української літературної мови, його зв'язок з іншими науковими дисциплінами. Розмежування понять „літературна мова”, „мова художньої літератури”, „народнорозмовна мова”, „книжна мова”. Походження української мови (різні погляди мовознавців на цю проблему). Джерела та найголовніша література з історії української літературної мови. Періодизація історії української літературної мови.

Тема 2. Староукраїнська літературна мова IX – початку XIV століття.

Походження письма у східних слов'ян за новими науковими даними. Типи і стилі староукраїнської писемної мови. Уживання староукраїнської літературної мови у світському письменстві в різноманітних сферах: *науково-юридична і канцелярсько-ділова сфери* („Руська правда”, грамоти з різних територій Київської Русі, договори руських князів з іншими народами); *літописна література* („Повість минулих літ”, „Перший Київський літопис”), *художня спадщина* („Слово о полку Ігоревім”), *епістолярна спадщина* („Новгородські берестяні грамоти”, „Звенигородські берестяні грамоти”), *повчальна (дидактична) література* („Повчання” князя Володимира Мономаха). Літературно-писемна мова в період роздроблення Київської Русі. Мовні особливості „Галицько-Волинського літопису”.

Змістовий модуль 2. Середньоукраїнська літературна мова (середина XIV – середина XVIII століття).

Тема 3. Середньоукраїнська літературна мова (середина XIV – XVIII століття). Литовсько-польська доба (1350-1650 рр.).

Формування української народності та її мови. Два типи мови цього періоду. Особливості мови грамот XIV-XV ст. Другий південно-слов'янський вплив на українську мову в XIV-XVI ст. Мовні особливості „Пересопницького Євангелія” 1556 р. Розвиток літературно-писемної мови у середині XVI - до середини XVII ст. Мова актово-урядових документів, художньої, літописної, наукової літератури XVI-XVII ст. Мовні особливості перших публікацій українських народних пісень. Розвиток шкільної освіти та книгодрукування на Україні у цей період. Перший слов'янський „Буквар” І. Федорова. Діяльність Києво-Могилянської академії. Мовні особливості творів полемічної літератури (І. Вишенський, І. Борецький, З. Копистенський та ін.). Зародження української граматичної науки та лексикографії.

Тема 4. Українська літературна мова початкового періоду формування її на народнорозмовній основі. Козацька доба (1648-1780).

Історичні умови формування української літературної мови на народнорозмовній основі, основні тенденції її розвитку. Бурхливий розвиток українського фольклору і його вплив на тогочасну українську мову. Розвиток церковно-ораторської прози II половини XVII століття. Мовні особливості державно-дипломатичних документів, літописної та художньої літератури (кінець XVII - початок XVIII століття). Г.С. Сковорода в історії української літературної мови. Причини занепаду старої української літературної мови.

Змістовий модуль 3. Нова українська літературна мова кінця XVIII – початку XIX століття.

Тема 5. Нова українська літературна мова кінця XVIII – початку XIX століття до 40-х років.

Мовні особливості творів І.П. Котляревського, його значення в історії української літературної мови. Розвиток української літературної мови за час від І.П. Котляревського до Т.Г. Шевченка. Мовні особливості творів П. Гулака-Артемовського, Є. Гребінки, Г. Квітки-Основ'яненка, поетів-романтиків. Полеміка навколо питання про українську літературу на народній мовній основі. Перші спроби української публіцистики та перші переклади українською мовою. Перша граматика української мови О. Павловського (1818 р.). Граматики та

лексикографія цього періоду. Розвиток літературної мови в Галичині у I половині XIX століття. Мовні особливості „Русалки Дністрової”.

Тема 6: Т.Г. Шевченко – основоположник української літературної мови. Мова творів Т.Г. Шевченка.

Мовностилістичні особливості творів Т.Г. Шевченка. Лексика та фразеологія, вжита у поезії Т.Г. Шевченка. Морфологічні, синтаксичні та фонетичні особливості творів поета.

Змістовий модуль 4. Нова українська літературна мова кінця XIX – початку XX століття.

Тема 7. Нова українська літературна мова кінця XIX – початку XX століття.

Загальна характеристика розвитку української літературної мови II пол. XIX - початку XX ст. Розвиток основних стилів української літературної мови у цей період. Роль українських письменників у розвитку української літературної мови за створення єдиної літературної мови Східної і Західної України. Відображення стилістичної різноманітності літературної мови і особливостей мови різних соціальних верств у художній літературі середини XIX - початку XX ст. (М. Вовчок, Л. Глібов, І. Нечуй - Левицький, М. Старицький, П. Мирний, П. Куліш, І. Франко, І. Тобілевич, Л. Українка, М. Коцюбинський, В. Стефаник, О. Кобилянська). Значення П. Куліша в історії української літературної мови. Граматики на східноукраїнській та західноукраїнській мовній основі II пол. XIX - поч. XX ст. Правописні системи цього періоду. Лексикографія II пол. XIX - початку XX ст. Значення Б. Грінченка в історії української літературної мови.

Змістовий модуль 5. Українська літературна мова кінця XX століття (20-40-і рр. – довоєнний період).

Тема 8. Українська літературна мова кінця XX століття (20-40-і рр. – довоєнний період).

Загальна характеристика розвитку української літературної мови середини й кінця XX ст. Мовні особливості творів письменників 20-40-х рр. XX ст. (О. Олесь, П. Тичина, М. Рильський, М. Зеров, М. Хвильовий, М. Куліш, Т. Осьмачка, В. Сосюра, О. Довженко, В. Підмогильний, Ю. Яновський).

Змістовий модуль 6. Українська літературна мова кінця XX століття (40-90-і рр. – воєнний та післявоєнний періоди). Українська літературна мова доби державності.

Тема 9. Українська літературна мова кінця XX століття (40-90-і рр. – воєнний та післявоєнний періоди). Українська літературна мова доби державності.

Розвиток правописної системи у цей період. Розвиток українського мовознавства у 60-80-і рр. Мовні особливості творів письменників 40-90-х рр. XX ст. (А. Малишко, Богдан-Ігор Антонич, Ю. Клен, І. Багрянний, У. Самчук, І. Драч, О. Гончар, О. Довженко, О. Вишня, Є. Маланюк, В. Симоненко, Л. Костенко, М. Вінграновський, В. Стус, Д. Павличко, Є. Гуцало, Ю. Мушкетик, В. Шевчук, Державність української мови. Закон про мови в УРСР (1989р.) та Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019). Розширення сфер функціонування української мови на всіх рівнях державного і суспільного життя.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
МОДУЛЬ 1												
Змістовий модуль 1. Вступ. Періодизація історії української літературної мови. Староукраїнська літературна мова IX – початку XIV століття.												
Тема 1. Вступ. Періодизація історії української літературної мови.	8	2	-	-	-	6	10	2				8
Тема 2. Староукраїнська літературна мова IX – початку XIV століття.	8	2	2	-	-	4	10	2				8
Змістовий модуль 2. Середньоукраїнська літературна мова (середина XIV – середина XVIII століття).												
Тема 3. Середньоукраїнська літературна мова (середина XIV – XVIII століття). Литовсько-польська доба (1350-1650 рр.).	12	4	4	-	-	4	8					8
Тема 4. Українська літературна мова початкового періоду формування її на народнорозмовній основі. Козацька доба (1648-1780 рр.).	10	4	-	-	-	6	8					8
Усього годин за модулем 1	38	12	6			20	36	4				32
МОДУЛЬ 2												
Змістовий модуль 3. Нова українська літературна мова кінця XVIII – початку XIX століття.												
Тема 5. Нова українська літературна мова кінця XVIII – початку XIX століття до 40-х років.	10	2	2	-	-	6	10	2				8

Тема 6. Т.Г. Шевченко – основоположник української літературної мови. Мова творів Т.Г. Шевченка.	6	2	2	-	-	2	10	2				8
Змістовий модуль 4. Нова українська літературна мова кінця XIX – початку XX століття.												
Тема 7. Нова українська літературна мова кінця XIX – початку XX століття.	14	2	2	-	-	10	12	2				10
Змістовий модуль 5. Українська літературна мова кінця XX століття (20-40-і рр. – довоєнний період).												
Тема 8. Українська літературна мова кінця XX століття (20-40-і рр. – довоєнний період).	16	4	4	-	-	8	12		2			10
Змістовий модуль 6. Українська літературна мова кінця XX століття (40-90-і рр. – воєнний та післявоєнний періоди). Українська літературна мова доби державності.												
Тема 9. Українська літературна мова кінця XX століття (40-90-і рр. – воєнний та післявоєнний періоди). Українська літературна мова доби державності.	8	2	4	-	-	2	10					10
Усього годин за модулем 2	52	12	14			26	54	6	2			46
Усього годин	90	24	20			46	90	10	2			78

6.3. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість год.	
		денна	заочна
1	Вступ. Періодизація історії української літературної мови. Предмет, завдання і значення курсу історії української літературної мови, його зв'язок з іншими науковими дисциплінами. Розмежування понять „літературна мова”,	2	2

	„мова художньої літератури”, „народнороз-мовна мова”, „книжна мова”. Походження української мови (різні погляди мовознавців на цю проблему). Джерела та найголовніша література з історії української літературної мови. Періодизація історії української літературної мови.		
2	Староукраїнська літературна мова (IX – початку XIV ст.). Походження письма у східних слов'ян за новими науковими даними. Типи і стилі староукраїнської писемної мови. Уживання староукраїнської літературної мови у світському письменстві в різноманітних сферах: науково-юридична і канцелярсько-ділова сфери („Руська правда”, грамоти з різних територій Київської Русі, договори руських князів з іншими народами); літописна література („Повість минулих літ”, „Перший Київський літопис”), художня спадщина („Слово о полку Ігоревім”), епістолярна спадщина („Новгородські берестяні грамоти”, „Звенигородські берестяні грамоти”), повчальна (дидактична) література („Повчення” князя Володимира Мономаха). Літературно-писемна мова в період роздроблення Київської Русі. Мовні особливості „Галицько-Волинського літопису”.	2	2
3	Середньоукраїнська літературна мова (середина XIV–XVIII століття). Литовсько-польська доба (1350-1650 рр.). Формування української народності та її мови. Два типи мови цього періоду. Особливості мови грамот XIV-XV ст. Другий південно-слов'янський вплив на українську мову в XIV-XVI ст. Мовні особливості „Пересоп-ницького Євангелія” 1556 р. Розвиток літературно-писемної мови у середині XVI - до середини XVII ст. Мова актово-урядових документів, художньої, літописної, наукової літератури XVI-XVII ст. Мовні особливості перших публікацій українських народних пісень. Розвиток шкільної освіти та книгодрукування на Україні у цей період. Перший слов'янський „Буквар” І. Федорова. Діяльність Києво-Могилянської академії. Мовні особливості творів полемічної літератури (І. Вишенський, І. Борецький, З. Копистенський та ін.). Зародження української граматичної науки та лексикографії.	4	
4	Українська літературна мова початкового періоду формування її на народнорозмовній основі. Козацька доба (1648-1780 рр.) (4 години). Історичні умови формування української літературної мови на народнорозмовній основі, основні тенденції її розвитку. Бурхливий розвиток українського фольклору і його вплив на тогочасну українську мову. Розвиток церковно-ораторської прози II половини XVII століття. Мовні особливості державно-дипломатичних документів, літописної та художньої літератури (кінець XVII - початок XVIII століття). Г.С. Сковорода в історії української літературної мови. Графічна реформа	4	

	Петра І (1708р.). Причини занепаду старої української літературної мови.		
5	Нова українська літературна мова кінця XVIII – початку XIX століття до 40-х років. Мовні особливості творів І.П. Котляревського, його значення в історії української літературної мови. Розвиток української літературної мови за час від І.П. Котляревського до Т.Г. Шевченка. Мовні особливості творів П. Гулака-Артемівського, Є. Гребінки, Г. Квітки-Основ'яненка, поетів-романтиків. Полеміка навколо питання про українську літературу на народній мовній основі. Перші спроби української публіцистики та перші переклади українською мовою. Перша граматика української мови О. Павловського (1818 р.). Граматики та лексикографія цього періоду. Розвиток літературної мови в Галичині у I половині XIX століття. Мовні особливості „Русалки Дністрової”.	2	2
6	Т.Г. Шевченко – основоположник української літературної мови. Мова творів Т.Г. Шевченка. Мовностилістичні особливості творів Т.Г. Шевченка. Лексика та фразеологія, вжита у поезії Т.Г. Шевченка. Морфологічні, синтаксичні та фонетичні особливості творів поета.	2	2
7	Нова українська літературна мова кінця XIX – початку XX століття. Загальна характеристика розвитку української літературної мови II пол. XIX - початку XX ст. Розвиток основних стилів української літературної мови у цей період. Роль українських письменників у розвитку української літературної мови за створення єдиної літературної мови Східної і Західної України. Відображення стилістичної різноманітності літературної мови і особливостей мови різних соціальних верств у художній літературі середини XIX - початку XX ст. (М. Вовчок, Л. Глібов, І. Нечуй - Левицький, М. Старицький, П. Мирний, П. Куліш, І. Франко, І. Тобілевич, Л. Українка, М. Коцюбинський, В. Стефаник, О. Кобилянська). Значення П. Куліша в історії української літературної мови. Граматики на східноукраїнській та західноукраїнській мовній основі II пол. XIX - поч. XX ст. Правописні системи цього періоду. Лексикографія II пол. XIX - початку XX ст. Значення Б. Грінченка в історії української літературної мови.	2	
8	Українська літературна мова кінця XX століття (20-40-і рр. - довоєнний період). Загальна характеристика розвитку української літературної мови середини й кінця XX ст. Мовні особливості творів письменників 20-40-х рр. XX ст. (О. Олесь, П. Тичина, М. Рильський, М. Зеров, М. Хвильовий, М. Куліш, Т. Осьмачка, В. Сосюра, О. Довженко, В. Підмогильний, Ю. Яновський).	4	
9	Українська літературна мова кінця XX століття (40-90-і рр. – воєнний та післявоєнний періоди). Українська	2	2

	літературна мова доби державності. Розвиток правописної системи у цей період. Розвиток українського мовознавства у 60-80-і рр. Мовні особливості творів письменників 40-90-х рр. XX ст. (А.Малишко, Богдан-Ігор Антонич, Ю. Клен, І. Багрянний, І. Драч, О. Гончар, О.Довженко, Г. Тютюнник, Б. Антоненко-Давидович, О. Вишня, Є. Маланюк, В. Симоненко, Л. Костенко, Б. Олійник, М. Вінграновський, В. Стус, Д. Павличко, Є. Гуцало, Ю. Мушкетик, В. Шевчук, Андіївська Ю.). Державність української мови. Закон про мови в УРСР (1989р.) та Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019). Розширення сфер функціонування української мови на всіх рівнях державного і суспільного життя.		
Всього		24	10

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Староукраїнська літературна мова (IX – початку XIV ст.). 1. Походження письма у східних слов'ян за новими науковими даними. Типи і стилі староукраїнської писемної мови. 2. Уживання староукраїнської літературної мови у світському письменстві в різноманітних сферах: науково-юридична і канцелярсько-ділова сфери („Руська правда”, грамоти з різних територій Київської Русі, договори руських князів з іншими народами); літописна література („Повість минулих літ”, „Перший Київський літопис”), художня спадщина („Слово о полку Ігоревім”), епістолярна спадщина („Новгородські берестяні грамоти”, „Звенигородські берестяні грамоти”), повчальна (дидактична) література („Повчання” князя Володимира Мономаха). 3. Літературно-писемна мова в період роздроблення Київської Русі. Мовні особливості „Галицько-Волинського літопису”.	2	
2	Середньоукраїнська літературна мова (середина XIV–XVIII століття). Литовсько-польська доба (1350-1650 рр.). 1. Формування української народності та її мови. Два типи мови цього періоду. 2. Особливості мови грамот XIV-XV ст. 3. Другий південно-слов'янський вплив на українську мову в XIV-XVI ст. Мовні особливості „Пересопницького Євангелія” 1556 р. 4. Розвиток літературно-писемної мови у середині XVI - до середини XVII ст. Мова актово-урядових документів, художньої, літописної, наукової літератури XVI-XVII ст. Мовні особливості перших публікацій українських народних пісень. Розвиток шкільної освіти та книгодрукування на Україні у цей період. Перший слов'янський „Буквар” І. Федорова. Діяльність Києво-Могилянської академії. Мовні особливості творів полемічної літератури (І. Вишенський, І. Борецький, З. Копистенський та	2	

	ін.). Зародження української граматичної науки та лексикографії.		
3	Розвиток української літературної мови за час від І.П. Котляревського до Т.Г. Шевченка. 1. Мовні особливості творів І.П. Котляревського, його значення в історії української літературної мови. 2. Розвиток української літературної мови за час від І.П. Котляревського до Т.Г. Шевченка. Мовні особливості творів П. Гулака-Артемовського, Є. Гребінки, Г. Квітки-Основ'яненка, поетів-романтиків. 3. Полеміка навколо питання про українську літературу на народній мовній основі. Перші спроби української публіцистики та перші переклади українською мовою. Перша граматика української мови О. Павловського (1818 р.). Граматики та лексикографія цього періоду. 4. Розвиток літературної мови в Галичині у I половині XIX століття. Мовні особливості „Русалки Дністрової”.	2	
4	Нова українська літературна мова кінця XIX – початку XX століття. 1. Загальна характеристика розвитку української літературної мови II пол. XIX - початку XX ст. Розвиток основних стилів української літературної мови у цей період. Роль українських письменників у розвитку української літературної мови за створення єдиної літературної мови Східної і Західної України. 2. Відображення стилістичної різноманітності літературної мови і особливостей мови різних соціальних верств у художній літературі середини XIX - початку XX ст. (М. Вовчок, Л. Глібов, І. Нечуй - Левицький, М. Старицький, П. Мирний, П. Куліш, І. Франко, І. Тобілевич, Л. Українка, М. Коцюбинський, В. Стефаник, О. Кобилянська). Значення П. Куліша в історії української літературної мови. 3. Граматики на східноукраїнській та західноукраїнській мовній основі II пол. XIX - поч. XX ст. Правописні системи цього періоду. Лексикографія II пол. XIX - початку XX ст. Значення Б. Грінченка в історії української літературної мови.	4	
5	Українська літературна мова кінця XX століття (20-40-і рр. - довоєнний період). 1. Загальна характеристика розвитку української літературної мови середини й кінця XX ст. 2. Мовні особливості творів письменників 20-40-х рр. XX ст. (К. Поліщук, І. Кулик, О. Олесь, П. Тичина, М. Рильський, М. Зеров, П. Филипович, М. Хвильовий, М. Куліш, Т. Осьмачка, М. Бажан, В. Сосюра, О. Довженко, В. Підмогильний, Ю. Яновський).	4	
6-9	Українська літературна мова кінця XX століття (40-90-і рр. – воєнний та післявоєнний періоди). Українська літературна мова доби державності. 1. Розвиток правописної системи у цей період. Розвиток українського мовознавства у 60-80-і рр. 2. Мовні особливості творів письменників 40-90-х рр. XX ст. (А. Малишко, Богдан-Ігор Антонич, Ю. Клен, І. Багряний, У. Самчук, К. Гренивечева, О. Зуєвський, І. Драч, О. Гончар, О. Довженко, М. Стельмах, О. Ільченко, П. Загребельний, Г. Тютюнник, Б. Антоненко-Давидович, А. Головка, Л. Первомайський, З. Тулуб, О. Вишня, І. Кочерга, Є. Маланюк, В. Симоненко, Л.	6	2

	Костенко, І. Драч, Б. Олійник, М. Вінграновський, В. Стус, Д. Павличко, Є. Гуцало, Ю. Мушкетик, В. Шевчук, Віра Вовк, Е. Андієвська, Ю. Тарнавський, Б. Рубчак). Державність української мови. Закон про мови в УРСР (1989р.). 3. Розширення сфер функціонування української мови на всіх рівнях державного і суспільного життя.		
Всього		20	2

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
1	Вступ. Періодизація історії української літературної мови. Предмет, завдання і значення курсу історії української літературної мови, його зв'язок з іншими науковими дисциплінами. Розмежування понять „літературна мова”, „мова художньої літератури”, „народнорозмовна мова”, „книжна мова”. Походження української мови (різні погляди мовознавців на цю проблему). Джерела та найголовніша література з історії української літературної мови. Періодизація історії української літературної мови.	8	8
2	Зародження граматичної науки та лексикографії на Україні у XVI – XVII столітті. Мовні особливості „Граматики словенської” Л.Зизанія (1596р.) та „Граматики словенської” І. Ужевича (1643р.). „ГраMATика словенська” М. Смотрицького (1619р.), її значення для розвитку української граматичної науки. Структура „Лексису” Л. Зизанія, його лексичні, морфологічні та фонетичні риси. „Лексиконь славенороскій” П. Беринди (1627р.), його структура, реєстр, основні мовні особливості. Значення „Синоніми славеноросской” невідомого автора, „Лексикона латинського” Є. Славинецького, „Лексикона словено-латинського” Є. Славинецького та А. Корецького-Сатановського, „Розмови” (XVI ст.), „Семимовника” невідомих авторів для розвитку української лексикографії.	2	8
3	Староукраїнська літературна мова (IX – початку XIV ст.). 1. Походження письма у східних слов'ян за новими науковими даними. Типи і стилі староукраїнської писемної мови. 2. Уживання староукраїнської літературної мови у світському письменстві в різноманітних сферах: науково-юридична і канцелярсько-ділова сфери („Руська правда”, грамоти з різних територій Київської Русі, договори руських князів з іншими народами); літописна література („Повість минулих літ”, „Перший Київський літопис”), художня спадщина („Слово о полку Ігоревім”), епістолярна спадщина („Новгородські берестяні грамоти”, „Звенигородські берестяні грамоти”), повчальна (дидактична) література („Повчення” князя Володимира Мономаха). 3. Літературно-писемна мова в період роздроблення Київської Русі. Мовні особливості	2	8

	„Галицько-Волинського літопису”.		
4	Українська літературна мова початкового періоду формування її на народнорозмовній основі. Козацька доба (1648-1780 рр.). Історичні умови формування української літературної мови на народнорозмовній основі, основні тенденції її розвитку. Бурхливий розвиток українського фольклору і його вплив на тогочасну українську мову. Розвиток церковно-ораторської прози II половини XVII століття. Графічна реформа Петра I (1708р.). Причини занепаду старої української літературної мови. Г.С. Сковорода в історії української літературної мови. Літописи Самовидця, С. Величка, Г. Граб'янки – пам'ятки історико-мемуарної прози кінця XVII – початку XVIII століття.	2	8
5	Мовностилістичні особливості творів І.П. Котляревського, його значення в історії української літературної мови. Мовностилістичні особливості поеми „Енеїда” та п'єси „Наталка-Полтавка”. Фонетична основа мови творів І.П. Котляревського. Морфологічні та синтаксичні особливості творів письменника. Лексичні та фразеологічні особливості поеми „Енеїда” та п'єси „Наталка-Полтавка”.	4	8
6	Т.Г. Шевченко – основоположник української літературної мови. Мова творів Т.Г. Шевченка. Мовностилістичні особливості творів Т.Г. Шевченка. Лексика та фразеологія, вжита у поезії Т.Г. Шевченка. Морфологічні, синтаксичні та фонетичні особливості творів поета.	2	10
7	Граматико-правописні питання та лексикографія XIX – початку XX століття. Правописні системи XIX – початку XX ст. Граматики на східноукраїнській та західноукраїнській мовній основі XIX – початку XX ст. Українська лексикографія XIX– початку XX ст.	4	10
8	„Словарь української мови” Б. Грінченка – вершина українського словникарства кінця XIX – початку XX століття. З історії створення словника. Основні принципи добору й опрацювання реєстру. Основні характеристики словника: тип, способи побудови реєстру. Морфологічні особливості слів, відбиті у словнику. Фонетичні варіанти у „Словарі”.	4	10
9	Розвиток наукового та публіцистичного стилів у кінці XIX – початку XX століття. Наукові розвідки та монографічні дослідження кінця XIX – початку XX століття. Наукові, публіцистичні та літературно-критичні статті цього періоду. Роль І. Франка у розвитку наукового та публіцистичного стилів.	4	
10	Відображення української літературної мови в українській художній літературі 20-40-х рр. XX століття. Загальна характеристика розвитку української літературної мови середини й кінця XX ст. Мовні особливості творів	8	8

	письменників 20-40-х рр. ХХ ст. (К. Поліщук, І. Кулик, О. Олесь, П. Тичина, М. Рильський, М. Зеров, П. Филипович, М. Хвильовий, М. Куліш, Т. Осьмачка, М. Бажан, В. Сосюра, О. Довженко, В. Підмогильний, Ю. Яновський).		
11	Відображення української літературної мови в українській художній літературі 40-90-х рр. ХХ століття. Розвиток правописної системи у цей період. Розвиток українського мовознавства у 60-80-і рр. Мовні особливості творів письменників 40-90-х рр. ХХ ст. (А. Малишко, Богдан-Ігор Антонич, Ю. Клен, І. Багряний, У. Самчук, К.Греневичева, О. Зуєвський, І. Драч, О. Гончар, О. Довженко, М. Стельмах, О. Ільченко, П. Загребельний, Г. Тютюнник, Б. Антоненко-Давидович, О. Копиленко, А. Головка, Л. Первомайський, З. Тулуб, О. Вишня, І. Кочерга, Є. Маланюк, В. Симоненко, Л. Костенко, І. Драч, Б. Олійник, М. Вінграновський, В. Стус, Д. Павличко, Є. Гуцало, Ю. Мушкетик, В. Шевчук, Віра Вовк, Е. Андієвська, Ю. Тарнавський, Б. Рубчак).	6	
Всього		46	78

6.5. Індивідуальні завдання

І.Опрацювати запропоновану літературу. Зробити конспект рекомендованих статей:

1. Богдан С. «Листи її, наче спілески світла...». *Дивослово*. 2002. № 3. С. 14-16.
2. Богдан С. «Озовись до мене хоч інколи...» (Мовноповедінковий статус Шевченкових адресантів). *Дивослово*. 2000. № 5. С. 15-20.
3. Богдан С. Стереотипи мовної поведінки Павла Тичини в інтимному листуванні. *Дивослово*. 2008. № 5. С. 35-43.
4. Братусь М. Кольористичний епітет як ознака тоталітарної доби (За творами Івана Багряного). *Дивослово*. 2001. № 5. С. 14-15.
5. Бурячок А.А. Про концепцію нової редакції українського правопису. *Мовознавство*. 1995. № 1. С. 16-19.
6. Ващенко В.С. Народно-образні слова у поезіях Т.Г. Шевченка. *Мовознавство*. 1985. № 2. С. 33-37.
7. Висоцький С.О. Київська писемна школа в ХІ-ХІІ ст. *Мовознавство*. 1993. № 4. С. 3-12.
8. Вітренко Р.І. „Україно! Ти моя молитва...”. *Українська мова і література в школі*. 1990. № 12. С. 21-31.
9. Воронич Г. Четя Мінея 1489 року: українсько-білоруська мовна дискусія. *Українська мова*. 2008. № 3. С. 41-47.
10. Гнатюк І. Мова і стиль науково-популярних праць Лесі Українки. *Українська мова*. 2006. № 4. С. 18-24.
11. Гнатюк Л. То якою ж мовою писав Григорій Сковорода? (Погляд крізь призму ста років української мовної свідомості). *Дивослово*. 2006. № 3. С. 44-48.
12. Гнатюк Л. Філософія слова Григорія Сковороди. *Українська мова*. 2002. № 1. С. 63-70.
13. Грищенко А. О.Н. Синявський: місце в історії українського мовознавства. *Українська мова*. 2005. № 4. С. 22-61.
14. Гут Н. Дієслова говоріння в авторських ремарках роману Григорія Тютюнника „Вир”. *Дивослово*. 2007. № 6. С. 39-41.
15. Дрофань Л. Олена Пчілка. Спроба осмислення творчого доробку письменниці. *Українська мова і література в школі*. 1990. № 10. С. 83-87.

16. Єрмоленко С.Я. Неокраєне крило слова. *Мовознавство*. 1989. № 2. С. 21-31.
17. Єщенко Н. Локативні номінативи у ранній поезії Тараса Шевченка (семантико-стилістичний аналіз лексем на позначення простору). *Українська мова*. 2005. № 4. С. 94-105.
18. Жовтобрюх М.А. Євген Костянтинович Тимченко – вчений і педагог. *Мовознавство*. 1991. № 5. С. 63-70.
19. Забужко Н.Я. Вивчення роману Ліни Костенко "Маруся Чурай". *Українська мова і література в школі*. 1989. № 11. С. 14-23.
20. Калита О. Іронічні тропи в текстах сучасних українських письменників. *Дивослово*. 2008. № 4. С. 38-41.
21. Каустов А. Зооморфічна символіка у філософських творах Г.С. Сковороди. *Українська мова і література в школі*. 1990. № 1. С. 11-16.
22. Коломієць М.П. Фразеологічна синоніміка мови творів Т. Шевченка. *Українська мова і література в школі*. 1992. № 3-4. С. 40-43.
23. Коломієць М.П. Семантико-стилістичні функції фразеологічних синонімів у поезіях Т.Г. Шевченка. *Мовознавство*. 1992. № 2. С. 33-38.
24. Коляденко О. Когнітивна метафора як засіб об'єктивації концепту „страх” у творах М. Коцюбинського. *Українська мова*. 2009. № 3. С. 39-46.
25. Копиленко Н.Б. З історії «Словаря української мови» Б. Грінченка. *Українська мова і література в школі*. 1990. № 7. С. 60-63.
26. Кравченко-Дзондза О. Мовностилістичні особливості прози Б. Лепкого. *Дивослово*. 1999. № 8. С. 9-11.
27. Купчинський О.А. П'ять староукраїнських грамот XIV ст. *Мовознавство*. 1986. № 1. С. 59-65.
28. Матвієнко А. Пересопницьке Євангеліє – видатна пам'ятка українського відродження XVI ст. *Дивослово*. 2004. № 5. С. 31-34.
29. Матвіяс І. Внесок І. Франка в українську літературну мову. *Українська мова*. 2002. № 1. С. 71-77.
30. Матвіяс І.Г. Діалектна основа мови поезії Тараса Шевченка. *Мовознавство*. 2002. № 1. С. 11-16.
31. Матвіяс І.Г. Творчість Івана Франка на тлі історії української літературної мови. *Мовознавство*. 2003. № 6. С. 18-24.
32. Матвіяс І. Діалектна основа мови в творах Пантелеймона Куліша. *Українська мова*. 2008. № 1. С. 95-99.
33. Матвіяс І. Роль говорів у мовотворчості Бориса Грінченка. *Українська мова*. 2009. № 3. С. 10-16.
34. Мацько Л.І. Уся сила і вся краса нашої мови тільки йому одному відкрилися. *Мовознавство*. 1989. № 2. С. 18-25.
35. Мацько Л. Українська мова в кінці XX ст. (Зміни в лексиці). *Дивослово*. 2000. № 4. С. 15-20.
36. Мацько Л. Пантелеймон Куліш в історії української літературної мови. *Дивослово*. 2000. № 8. С. 21-25.
37. Мацько Л., Сидоренко О. Мовотворчість Лесі Українки. *Дивослово*. 2002. №3. С. 14-16.
38. Мацько Л. Українська мова у наукових поглядах Михайла Грушевського. *Українська мова*. 2003. № 2. С. 23-33.
39. Мельник Л. Вивчення листів Миколи Куліша в мовно-етичному аспекті. *Дивослово*. 2009. № 5. С. 34-36.
40. Мельничук О.С. Питання початкового розвитку східнослов'янської писемності. *Мовознавство*. 1985. № 2. С. 17-23.
41. Міщук У. Поетична мова як репрезентант мовної особистості автора (на основі творчості Ліни Костенко та Василя Стуса). *Українська мова*. 2008. № 2. С. 89-100.

42. Мовчун П. Фонетичні варіанти у «Словарі української мови» за ред. Б.Грінченка. *Дивослово*. 1994. № 9. С. 9-12.
43. Мойсієнко А. Порівняння в системі Шевченкового вірша. *Дивослово*. 1996. № 3. С. 25-30.
44. Мойсієнко В.М. Про національний статус „руської мови” в часи Великого князівства Литовського та Речі. *Мовознавство*. 2005. № 2. С. 67-82.
45. Наконечний М.Ф. Г. Квітка-Основ'яненко і розвиток національної літературної мови. *Мовознавство*. 1990. № 2. С. 63-70.
46. Невоїт В.І. До питання взаємодії давньоруської та старослов'янської мов /. *Мовознавство*. 1990. № 3. С. 31-36.
47. Німчук В.В. Берестяні грамоти в Україні. *Мовознавство*. 1992. № 6. С. 11-15.
48. Німчук В.В. Українська мова в Київському псалтирі 1397 р. *Мовознавство*. 1993. № 5. С. 9-21.
49. Німчук В. „Ювілейна” атака на „Слово о полку Ігоревім”. *Українська мова*. 2002. № 1. С. 3-17.
50. Німчук В. Ю. Шевельов і проблеми нашого правопису (до 100-річчя від дня народження Ю. Шевельова). *Українська мова*. 2009. № 2. С. 95-101.
51. Оголевець А. Лексика Кольору й освітленості в романі „Хіба ревуть воли, як ясла повні?”. *Дивослово*. 2005. № 11. С. 25-28.
52. Омелич І. Подвійна актуалізація фразеологізмів у творах І.С. Нечуя-Левицького. *Українська мова*. 2003. № 2. С. 94-101.
53. Охріменко П.П. Як читати „Слово о полку Ігоревім” у наближенні до оригіналу”. *Українська мова і література в школі*. № 6. 1988. С. 32-37.
54. Пелюх Т.Г. Назви форм ліків та лікарських препаратів у лікарських порадицях XVI-XVIII ст. *Мовознавство*. 2001. № 4. С. 33-39.
55. Петленко Л. Кольороепітети у прозі Григора Тютюнника. *Дивослово*. 2009. № 3. С. 16-19.
56. Пилинський М.М., Лепець К.Н. Невмируща сила слова (до 170-річчя з дня народження Т.Г. Шевченка). *Мовознавство*. 1984. № 3. С. 18-26.
57. Півторак Г.П. Виникнення писемності у східних слов'ян за сучасними науковими даними. *Мовознавство*. № 6. 1984. С. 9-22.
58. Півторак Г.П. Державна мова у Великому князівстві Литовському і проблема розмежування українських та білоруських писемних пам'яток. *Мовознавство*. 2005. № 3-4. С.80-84.
59. Рождественська Т.В. Основні етапи розвитку східнослов'янської писемності та давньоруської епіграфіки. *Мовознавство*. 1985. № 5. С. 21-28.
60. Русанівський В.М. Народнопоетичні та індивідуально-творчі складники Шевченкової мови. *Українська мова і література в школі*. 1992. № 3-4. С. 36-40.
61. Русанівський В.М. Українська літературна мова в першій чверті XX століття. *Мовознавство*. 2001. № 6. С. 12-16.
62. Самчук Л. „Не перестану працювати, поки живу”. *Дивослово*. 2004. № 3. С. 65-69.
63. Сачко М. Подвійне наголошування непохідних прикметників у поезії Лесі Українки. *Дивослово*. 2007. № 6. С. 36-38.
64. Сидяченко Н.Г. Мова Михайла Стельмаха. *Мовознавство*. 1992. № 6. С. 35-41.
65. Скляренко В.Г. „Темні місця” в „Слові о полку Ігоревім”. *Мовознавство*. 1999. № 6. С. 3-11.
66. Скляренко В.Г. „Темні місця” в „Слові о полку Ігоревім”. *Мовознавство*. 2001. № 2. С. 3-12.
67. Скляренко В.Г. „Темні місця” в „Слові о полку Ігоревім”. *Мовознавство*. 2001. № 6. С. 17-26.
68. Скляренко В.Г. „Темні місця” в „Слові о полку Ігоревім”. *Мовознавство*. 2002. № 1. С. 3-10.

69. Складенко В.Г. „Темні місця” в „Слові о полку Ігоревім”. *Мовознавство*. 2008. № 2-3. С. 3-12.
70. Спрішевська В.В. Наголошення прикметників в „Енеїді” І. Котляревського. *Мовознавство*. 2000. № 1. С. 36-46.
71. Ставицька Л.О. „...Я тільки приніс тобі запах слова”. *Мовознавство*. 1993. № 6. С. 28-34.
72. Ставицька Л.О. Серцем вистраждане слово. *Мовознавство*. 1990. № 6. С. 23-29.
73. Ставицька Л. Мовно-образна структура роману В. Підмогильного „Місто”. *Дивослово*. 1999. № 4. С. 15-17.
74. Стишов О.А. Особливості розвитку лексичного складу української мови кінця ХХ ст. *Мовознавство*. 1999. № 1. С. 7-21.
75. Стратулат Н.В. Семантична неологізація як спосіб збагачення словникового складу української мови. *Мовознавство*. 2007. № 3. С. 69-77.
76. Струганець Л. Олена Пчілка як мовна особистість. *Дивослово*. 1995. № 2. С. 33-42.
77. Тихолоз Б. Моторошна магія тексту (Лінгвістичний аналіз поезії Івана Франка «Опівніч. Глухо. Зимно. Вітер виє...»). *Дивослово*. 2003. № 3. С. 23-27.
78. Ткач Л. Академік Смаль-Стоцький (До 150-річчя від дня народження). *Дивослово*. 2009. № 3. С. 33-39.
79. Фаріон І. У фортеці Шевченкової мови. *Дивослово*. 2002. № 5. С. 14-16.
80. Фаріон І. Франкова візія суспільного статусу руської мови в Галичині (Друга половина ХVІІІ початок ХХ ст.). *Дивослово*. 2007. № 3. С. 23-27.
81. Фаріон І. Лінгвістичний феномен Маркіяна Шашкевича. *Дивослово*. 2007. № 10. С. 38-44; 2007. № 11. С. 35-38.
82. Хом'як І. Взаємодія літературної мови і діалектів. *Дивослово*. 2000. № 10. С. 12-14.
83. Чабаненко В. Питання історії української мови в листах А.Ю. Кримського до П.Г. Житецького. *Українська мова*. 2007. № 3. С. 17-26.
84. Чепіга І.П. Народнорозмовні елементи у мові українських ділових текстів ХVІІ-І пол. ХVІІІст. *Мовознавство*. 1992. № 6. С. 3-11.
85. Чехівський О.О. Мовностилістичні особливості поем Т. Шевченка «Наймичка», «Кавказ». *Українська мова і література в школі*. 1992. № 3-4. С. 43-46.
86. Шалата М. Маркіян Шашкевич (До 180-річчя від дня народження). *Українська мова і література в школі*. 1991. № 10. С. 87-89.
87. Шевчук В. Мова й витворення культурних та духовних цінностей (ХVІІ-ХVІІІ ст.). *Дивослово*. 1996. № 3. С. 16-22.
88. Януш Я. Роль Михайла Старицького у розвитку літературної мови. *Дивослово*. 2002. № 7. С. 14-16.

II. Написати реферат на тему (за вибором здобувача вищої освіти):

1. Проблеми періодизації історії української літературної мови.
2. Питання походження письма в українців (різні погляди вчених на цю проблему).
3. ”Слово о полку Ігоревім” - вершина літературно-писемної творчості періоду Київської Русі.
4. Особливості мови найважливіших пам'яток періоду Київської Русі.
5. Мова українських грамот 14-15 ст.
6. Мова полемічної літератури 16 - початку 17ст.
7. Аналіз найважливіших граматик кінця 16-17 ст.
8. Аналіз перших українських словників 16-17 ст.
9. Українське книгодрукування у світлі праць І. Огієнка.
10. Козацькі літописи, їх мова.
11. Роль фольклору в розвитку української літературної мови 16-17 ст.
12. І. Котляревський в історії української літературної мови.
13. Мовотворчість Григорія Сковороди.

14. Мова творів „Русалки Дністрової”.
15. Мова українських народних дум.
16. Граматика української мови О. Павловського.
17. Т.Г. Шевченко в історії української літературної мови.
18. Роль І. Франка в історії української літературної мови.
19. Роль словника української мови за редакцією Б. Грінченка.
20. Правописні системи на Україні у 19 ст.
21. Шляхи збагачення словникового складу української літературної мови за радянської доби.
22. Сучасні проблеми українського правопису.
23. Роль П. Куліша в історії української літературної мови.
24. Роль Л. Українки в історії української літературної мови.
25. Роль М. Коцюбинського в історії української літературної мови.
26. Роль П. Мирного в історії української літературної мови.
27. Роль І.С. Нечуя-Левицького в історії української літературної мови.
28. Роль І. Огієнка в історії української літературної мови.

Вимоги до оформлення рефератів: обсяг – 8-9 друкованих сторінок; 14 кегль, 1,5 інтервал, усі поля – 2 см.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: офісні додатки, Google Meet, аудіо- та відеозаписи живого розмовного мовлення.

Обладнання: персональний комп'ютер, мультимедійний проєктор, інтерактивна дошка.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Папіш В.А. Історія української літературної мови: навчально-методичний посібник для проведення практичних занять і тестового контролю для студентів 3 курсу денної та 3,4 курсу заочної форм навчання спеціальності 014 «Середня освіта» предметної спеціальності 014.01 «Українська мова і література». Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2023. 59 с.
2. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Історія української літературної мови. Київ, 1995.
3. Плющ П.П. Історія української літературної мови. К., 1976.
4. Русанівський В.М. Історія української літературної мови. К., 2001.
5. Тимошенко П.Д. Хрестоматія матеріалів з історії української літературної мови Ч.1. К., 1959; Ч.2. К., 1961.
6. Статєєва В.І. Історія української літературної мови. Навчально-методичний посібник. Ч. 1-2. Ужгород, 2001.

Допоміжна література

1. Бевзенко С.П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови. К., 1991.
2. Білодід І.К. Т.Г.Шевченко в історії української літературної мови. К., 1964.

3. Булаховський Л.А. Питання походження української мови. К., 1956.
4. Горбач О. Засади періодизації історії української літературної мови й етапи її розвитку / Резюме доповіді на МАУ. Львів, 1993.
5. Горбач О. Історія української мови. Мюнхен, 1992.
6. Жовтобрюх М.А. Мова української преси. К., 1963.
7. Історія української мови. Хрестоматія. К., 1996.
8. Крижко О.А. Тестові та контрольні завдання до курсу історії української літературної мови. К., 2000.
9. Крижко О.А. Українська лексикографія кінця 16 – II пол. 17 століття. Лекція для студентів філологічних факультетів. Бердянськ, 2003.
10. Курс історії української літературної мови / за ред. І.К. Білодіда. Т.1. К., 1958; Т.2, 1961.
11. Левченко Г.А. Нариси з історії української літературної мови першої пол. XIX ст. К., 1946.
12. Лексикон словенороський Памво Беринди / Підгот. до друку В.В. Німчука. Київ, 1961.
13. Лексис Лаврентія Зизанія Синоніма славеноросская / Підгот. текстів пам'яток В.В. Німчука. К., 1964.
14. Матвіяс І. Варіанти української літературної мови. Київ, 1998.
15. Москаленко А.А. Основні етапи розвитку української мови. Київ, 1964.
16. Ніка О.І. Історія української літературної мови. Навчальний посібник К., 2005.
17. Паламарчук Л.С. Українська радянська лексикографія (Питання історії, теорії та практики). К., 1978.
18. Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова. К., 1993.
19. Словник української мови / уклав П. Білецький-Носенко. Підгот. до друку В.В. Німчука. К., 1966.
20. Степаненко М. Історія української літературної мови. К., 1998.
21. Чапленко В. Історія нової української літературної мови. Нью-Йорк, 1970.
22. Шевельов Ю. Чому общерусский язык, а не відчоруська мова? К.: КМ Academis, 1994.